

SATVERSMES TIESAS KOLĒĢIJA

Jura Alunāna iela 1, Rīga, LV-1010.

Tālrunis: 67830735, 67210274. E-pasts: tiesa@satv.tiesa.gov.lv

LĒMUMS PAR ATTEIKŠANOS IEROSINĀT LIETU

Rīgā

2025. gada 11. jūnijā

Satversmes tiesas 1. kolēģija šādā sastāvā: kolēģijas priekšsēdētāja Irēna Kucina, tiesneši Jānis Neimanis un Jautrīte Briede,

kolēģijas sēdē izskatījusi [..] (turpmāk – Pieteikuma iesniedzēja) pieteikumu par lietas ierosināšanu (pieteikums Nr. 86/2025),

konstatēja:

1. Pieteikuma iesniedzēja lūdz Satversmes tiesu atzīt Kriminālprocesa likuma 373. panta septīto daļu, ciktāl tā neparedz tāda prokurora lēmuma pārsūdzēšanu tiesā, ar kuru noraidīta sūdzība par atteikšanos uzsākt kriminālprocesu pret prokuroru par iespējamām nelikumīgām darbībām ar krimināllietas materiāliem, (turpmāk – apstrīdētā norma) par neatbilstošu Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 1. pantam un 92. panta pirmajam teikumam un attiecībā uz Pieteikuma iesniedzēju par spēkā neesošu no pamattiesību aizskāruma rašanās brīža.

2. Kriminālprocesa likuma 373. panta septītā daļa paredz: „Apmierinot sūdzību par lēmumu atteikties uzsākt kriminālprocesu, prokurors var pilnīgi vai daļēji atcelt vai grozīt pārsūdzēto lēmumu. Pilnīgi vai daļēji atceļot lēmumu par atteikšanos uzsākt kriminālprocesu un nosūtot materiālu pārbaudei, norāda veicamās darbības. Prokurora nolēmums, ar kuru noraidīta vai apmierināta

sūdzība, nav pārsūdzams. Personai, kura iesniegusi sūdzību, nosūta informāciju par sūdzības izlemšanu.”

3. Atbilstoši Satversmes tiesas likuma 20. panta piektajai daļai, lemjot par to, vai uz saņemtā pieteikuma pamata ir ierosināma lieta, kolēģija vērtē, vai:

- 1) lieta ir piekritīga Satversmes tiesai;
- 2) iesniedzējs ir tiesīgs iesniegt pieteikumu;
- 3) pieteikums atbilst Satversmes tiesas likuma 18.–19.³ panta prasībām;
- 4) pieteikums nav iesniegts par jau izspriestu prasījumu;

5) pieteikumā ietvertais juridiskais pamatojums vai faktisko apstākļu izklāsts pēc būtības ir mainījies salīdzinājumā ar iepriekš iesniegto pieteikumu, par kuru lēmusi kolēģija.

4. Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 16. panta 1. punktu Satversmes tiesa izskata lietas par likumu atbilstību Satversmei. Pieteikumā ir apstrīdēta Kriminālprocesa likuma normas satversmība. Līdz ar to pieteikumā ietvertais prasījums ir piekritīgs Satversmes tiesai.

5. Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 17. panta pirmās daļas 11. punktu persona pieteikumu Satversmes tiesā var iesniegt tikai Satversmē noteikto pamattiesību aizskāruma gadījumā.

Pret Pieteikuma iesniedzēju krimināllietā notiek process par piespiedu ietekmēšanas līdzekļa piemērošanu juridiskajai personai. Uzskatot, ka prokurors šajā krimināllietā viltojis dokumentu, Pieteikuma iesniedzēja vērsās prokuratūrā ar iesniegumu par kriminālprocesa uzsākšanu. Ar Ģenerālprokuratūras Pirmstiesas kriminālprocesa un tiesvedības koordinācijas nodaļas virsprokurora [datums] lēmumu atteikts uzsākt kriminālprocesu, jo nav konstatētas noziedzīga nodarījuma sastāva pazīmes. Minētais lēmums ar Ģenerālprokuratūras Krimināltiesiskā departamenta virsprokurora [datums] lēmumu atstāts negrozīts.

Pieteikuma iesniedzēja uzskata, ka gadījumos, kad persona vērsās prokuratūrā ar iesniegumu par kriminālprocesa uzsākšanu pret prokuroru, jo tas, iespējams, veicis nelikumīgas darbības ar krimināllietas materiāliem, taču kriminālprocesu atsaka uzsākt, netiek nodrošināta šāda lēmuma objektīva un

neatkarīga pārbaude. Lēmuma par atteikšanos ierosināt kriminālprocesu pārsūdzēšana paredzēta tikai prokuratūras ietvaros, proti, tajā pašā institūcijā, pret kuras amatpersonu lūgts uzsākt kriminālprocesu. Tādējādi šādā gadījumā nav paredzēts efektīvs tiesību aizsardzības līdzeklis un apstrīdētā norma aizskar Pieteikuma iesniedzējai no Satversmes 92. panta pirmā teikuma izrietošās tiesības uz taisnīgu tiesu. Tāpat apstrīdētā norma pārkāpjot Satversmes 1. pantā ietverto tiesiskas valsts principu, jo valstij ir jānodrošina lietu taisnīga un objektīva izskatīšana, kā arī varas dalīšanas principu, jo netiekot nodrošināta institūciju savstarpējā kontrole.

Līdz ar to Pieteikuma iesniedzēja ir tiesīga iesniegt pieteikumu, ievērojot konstitucionālajai sūdzībai Satversmes tiesas likuma 18. un 19.² pantā noteiktās prasības.

6. Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 19.² panta otro daļu persona ir tiesīga iesniegt konstitucionālo sūdzību vienīgi tad, ja viņa ir izmantojusi visas iespējas aizstāvēt savas tiesības ar vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem vai ja personai šādu iespēju nav.

Prokurora lēmums, ar kuru noraidīta sūdzība par lēmumu atteikt uzsākt kriminālprocesu, nav pārsūdzams. Tātad Pieteikuma iesniedzējai nav vispārējo tiesību aizsardzības līdzekļu, ar kuriem viņa varētu aizstāvēt savas pamattiesības.

Satversmes tiesas likuma 19.² panta ceturtās daļas otrais teikums nosaka: „Ja nav iespēju Satversmē noteiktās pamattiesības aizstāvēt ar vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem, konstitucionālo sūdzību (pieteikumu) Satversmes tiesai var iesniegt sešu mēnešu laikā no pamattiesību aizskāruma brīža.”

Konkrētajā gadījumā termiņš konstitucionālās sūdzības iesniegšanai ir skaitāms no [datums], kad stājies spēkā Ģenerālprokuratūras Krimināltiesiskā departamenta virsprokurora lēmums. Pieteikums Satversmes tiesā iesniegts 2025. gada 12. maijā. Tādējādi minētais sešu mēnešu termiņš ir ievērots.

Līdz ar to pieteikums atbilst Satversmes tiesas likuma 19.² panta otrajā daļā un ceturtās daļas otrajā teikumā noteiktajām prasībām.

7. Satversmes tiesas likuma 18. panta pirmās daļas 4. punkts noteic, ka pieteikumā jānorāda juridiskais pamatojums. Juridiskais pamatojums Satversmes

tiesas likuma izpratnē nozīmē juridisko argumentāciju, kurā pamatota apstrīdētās normas neatbilstība pieteikumā norādītajai augstāka juridiska spēka tiesību normai. Turklāt saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 20. panta sesto daļu Satversmes tiesas kolēģija var atteikties ierosināt lietu arī tad, ja konstitucionālajā sūdzībā sniegtais juridiskais pamatojums ir acīmredzami nepietiekams prasījuma apmierināšanai.

Satversmes tiesa jau iepriekš ir atzinusi: likumdevējam ir plaša rīcības brīvība pieņemt procesuālos likumus un lemt par dažādu kategoriju lietu izskatīšanas kārtību un lēmumus pieņemamo iestāžu rīcības brīvības apjomu. Atšķirīgi tiek regulēta iestāžu un tiesu pieņemto lēmumu apstrīdēšanas un pārsūdzēšanas kārtība, kā arī procesuālo attiecību subjektu tiesību apjoms un rīcība (*sk. Satversmes tiesas 2010. gada 7. oktobra sprieduma lietā Nr. 2010-01-01 17. punktu*). Satversmes 92. pants negarantē personai tiesības prasīt jebkuru tai svarīgu jautājumu izlemt tiesā (*sk. Satversmes tiesas 2004. gada 11. oktobra sprieduma lietā Nr. 2004-06-01 14. punktu un 2004. gada 6. decembra sprieduma lietā Nr. 2004-14-01 8. punktu*).

Pieteikumā ir norādīts, ka apstrīdētajai normai ir leģitīms mērķis, tomēr tajā ietvertais tiesību uz taisnīgu tiesu ierobežojums neesot samērīgs. Pieteikuma iesniedzējas apsvērumi par apstrīdētās normas neatbilstību gan Satversmes 1. pantā ietvertajam tiesiskas valsts principam un varas dalīšanas principam, gan 92. panta pirmajam teikumam galvenokārt saistīti ar to, ka lēmuma par atteikšanos uzsākt kriminālprocesu pret citu prokuroru pārsūdzēšana tikai prokuratūras ietvaros nenodrošina objektivitātes un neatkarības garantijas. Pieteikuma iesniedzēja norāda, ka prokuratūra ir vienota, centralizēta un hierarhiski organizēta iestāde, kurā zemāka līmeņa prokuratūras un prokurori ir pakļauti augstākām prokuratūras iestādēm un amatpersonām. Gan sūdzības izskatītājs, gan persona, pret kuru sūdzība vērsta, esot vienas iestādes amatpersonas. Prokuroriem ikvienā šādā gadījumā varētu būt interese aizsargāt prokuratūras reputāciju.

Satversmes tiesa ir atzinusi, ka prokuratūrai kā tiesu varas institūcijai ir divējāds raksturs. No vienas puses, tā ir vienota, centralizēta triju pakāpju iestāžu sistēma, ko vada ģenerālprokurors, bet, no otras puses, – prokuratūras funkcijas patstāvīgi un vienpersoniski veic prokuratūras amatpersonas, t. i., prokurori. Subordinācijas princips, kas ir skaidri saskatāms prokuratūras iestāžu sistēmā un

to ārēji, uzbūves ziņā tuvina izpildvaras iestāžu sistēmai, nebūt nenozīmē, ka augstāka līmeņa iestādes vai amatā augstāks prokurors var iejaukties zemākas iestādes vai amatā zemāka prokurora darbā, dodot viņam saistošus (vadošus) norādījumus par lietu izlemšanu. Prokurors savā darbībā ir neatkarīgs, neaizskarams un politiski neitrāls – viņš, tāpat kā tiesnesis, ir padots vienīgi likumam un tiesībām (*sk. Satversmes tiesas 2006. gada 20. decembra sprieduma lietā Nr. 2006-12-01 12.2. punktu*). Prokuratūras kā tiesu varas institūcijas galvenais uzdevums ir uzraudzīt likumības ievērošanu, tāpēc tai ir būtiska loma tiesiskuma nodrošināšanā, tostarp personu tiesību aizsardzībā (*sk. Satversmes tiesas 2016. gada 29. aprīļa sprieduma lietā Nr. 2015-19-01 15. punktu*). Satversmes tiesa jau iepriekš ir atzinusi, ka prokuratūru Latvijā var uzskatīt par efektīvu un pieejamu aizsardzības līdzekli, jo prokurora statuss un loma likumības uzraudzībā nodrošina sūdzību neatkarīgu un objektīvu izskatīšanu (*sk. Satversmes tiesas 2004. gada 11. oktobra sprieduma lietā Nr. 2004-06-01 19. punktu*).

Tāpat jāņem vērā, ka Prokuratūras likuma 8. pantā likumdevējs ir noteicis tos gadījumus, kuros var pastāvēt šaubas par prokurora objektivitāti un neitralitāti, un paredzējis prokurora pienākumu šajos gadījumos sevi atstatīt no iesnieguma pārbaudes. Ja prokurors nav sevi atstatījis, personai ir tiesības pieteikt prokuroram noraidījumu. Gan prokurora atstatīšanās, gan noraidīšanas institūts ir viens no objektivitātes nodrošināšanas līdzekļiem (*sal. Satversmes tiesas 2005. gada 15. februāra sprieduma lietā Nr. 2004-19-01 6. punkts un 2020. gada 16. jūlija sprieduma lietā Nr. 2019-23-01 11. punkts*).

Pieteikumā ir pausts vispārīgs viedoklis par prokuroru iespējamu neobjektivitāti, ņemot vērā prokuratūras uzbūvi un sistēmu. Taču Pieteikuma iesniedzēja nav sniegusi juridiskus argumentus, kas kopsakarā ar Satversmes tiesas judikatūrā paustajām atziņām par prokuratūras un prokuroru statusu un lomu tiesiskuma nodrošināšanā pamatotu to, ka prokurora statuss pats par sevi nenodrošina neatkarīgu un objektīvu sūdzību izskatīšanu. Tāpat pieteikumā nav juridiski pamatots, kādēļ prokurora atstatīšanās un noraidīšanas institūts nav uzskatāms par vienu no līdzekļiem, ar kuru tiek nodrošinātas objektivitātes garantijas arī tajos gadījumos, kad persona lūdz uzsākt kriminālprocesu pret prokuroru. Pieteikuma iesniedzēja arī norāda argumentus par to, kādēļ, tās ieskatā, pastāv šaubas tieši par virsprokurora objektivitāti [datums] lēmuma pieņemšanā.

Tomēr tie saistīti ar to, ka Pieteikuma iesniedzēja pēc būtības nepiekrīt minētajam prokurora lēmumam. Šādi apsvērumi nav uzskatāmi par pieteikuma juridisko pamatojumu Satversmes tiesas likuma izpratnē, jo tiesību normu piemērošanas tiesiskuma kontrole neietilpst Satversmes tiesas kompetencē.

Šādos apstākļos Pieteikuma iesniedzējas sniegtais juridiskais pamatojums par apstrīdētās normas neatbilstību Satversmes 1. pantam un 92. panta pirmajam teikumam ir acīmredzami nepietiekams prasījuma apmierināšanai.

Nemot vērā konstatēto un pamatojoties uz Satversmes tiesas likuma 20. panta sesto daļu, Satversmes tiesas 1. kolēģija

nolēma:

atteikties ierosināt lietu pēc [..] pieteikuma (pieteikums Nr. 86/2025).

Lēmums nav pārsūdzams.

Kolēģijas priekšsēdētāja

Irēna Kucina